

Otázka: Pojetí filosofie a počátky filosofie ve Starém Řecku

Předmět: Společenské vědy, Filosofie

Přidal(a): Mrsj

- flein = milovat, láska; sofia = moudrost - láska k moudrosti
- 7.-6. stol. přnl. vznik filosofie na poloostrově Malá Asie (dnešní Turecko) - počátek údiv a pochybování (=skepse)
- 1. filosof - Pythagoras ze Samu - slovo filosofie, lovec pravdy, 2 cesty životem - blahobyť/cesta pravdy (trnitá a komplikovaná)
- univerzální věda - z ní se všechny vydělily - obecné otázky
- filosofie (otazníky, hledá odpovědi, skepse) x náboženství (dogmata)
- Imanuel Kant (N, 18. stol., osvícenství) - 4 otázky (3 a shrnující):
 - Co mohu vědět? - hranice poznání, metafyzika, čas, nekonečno
 - Co mám dělat? - souhrn etiky, morálních zásad
 - V co smím doufat? - náboženství, posmrtný život, smysl a účel života
 - Co je člověk? (filosofická antropologie)
- **mýtus** - nejdůležitější pro vznik filosofie - vysvětlení přírodních jevů, zkušenosti lidstva, zodpoví otázky, bohové, hrdinové.. - nepochybuje se o tom
 - epos (slovo vyslovené) x logos (slovo zpracované)
 - etnolog - zkoumá primitivní národy, jejich zvyky a kulturu
 - rituály - svatba, smrt, narození, válečné barvy, tanec, iniciace (zasvěcení do dospělého života - odloučení, pomezí, přijetí)
 - chaos - bájní hrdinové se vydali do chaosu a něco dokázali
 - kosmos - to známé, šperk, harmonie - rozšiřování známého, bezpečného území
 - při vyšší události dovolen tanec, jinak tabu - dnes již sekuralizováno (zesvětštěno)
 - 2 principy mýtu:
 - hybrid - zpupnost, svévole, často v mýtech - zneužití daru od boha - trest
 - dianoa - přijetí, princip života - smíření se a nalezení smyslu života

Klasifikace věd

ontologie = metafyzika (to, co překračuje fyziku) – základní disciplína filosofie

- jsoucno (všechny věci, vlastnosti a činnosti ve vztahu k existenci) x bytí (umožňuje věcem být, něco vyššího)
- determinismus (předurčení – osud, kauzalita) x indeterminismus (náhoda)
- imanence (materialismus – bytí ve jsoucnech) x transcendence (idealismus – odlišeno)
- monismus – v základu světa 1 princip (= substance)
 - materialisté – základní princip je hmota (Marx, Engels, Forbach)
 - idealisté – idea (princip), duchovní princip
 - objektivní – duchovní základ existuje nezávisle na myšlenkách (Platon)
 - subjektivní – bytí odvozováno z našeho vědomí (Berkley)
- dualismus – 2 principy v základu, neslučitelné (Descartes – duch x tělo)
- pluralismus (Leibnitz – monády, Démokritos)

gnozeologie (= teorie poznání) – metody poznání – jak poznáváme, schopnost, co je předmětem

- JAK poznáváme?
 - senzualismus – poznání na základě smyslů (Berkley)
 - empirismus – poznání na základě smyslové zkušenosti (Locke)
 - racionalismus – poznání jen na základě rozumových principů (Descartes)
 - kriticismus – základ smysly, které zpracováváme rozumem (Kant)
- schopnost poznání (epistemologie = porozumění)
 - dogmatismus – poznání je pravdivé, neomezené
 - skepticizmus – o věcech nemůžeme nic tvrdit, poznání je pochybné (Gorgias)
 - kriticismus – svět nelze poznat objektivně, pouze ve formě svého já (Kant)
 - pozitivismus – věci lze poznat v určitých hranicích (Compte)
 - pragmatismus (Čapek)
 - agnosticizmus – nic se nedá dokázat, ale neznamená to, že to není
 - fenomenologie
- CO je předmětem poznání?
 - realismus x idealismus (věci neexistují, pokud je nevnímáme)

antropologie – podstata člověka (co činí člověka člověkem)

etika - teorie morálky (Kant)

logika - věda o správném uvažování

estetika - vnímání krásy

filosofie přírody - proč a jak vznikl svět

Počátky starověké filosofie

- Malá Asie - 3 kultury, obchodní cesty - vznik měst, 7.-5. stol. přnl. - 529 (uzavření Akademie)
- přírodní filosofie - prvotně se zabývali přírodou a prapodstatou světa - arché = prazáklad
- školy + jednotlivci

Milétos (7.-6. st. přnl.) - mílétská škola (Milétané) - kosmologická filosofie

- **Thalés z Milétu** - obchodník, politik, cestovatel
 - popsal rozvodnění Nilu, vypočítal výšku pyramid na základě stínu, matematika (Tháletova kružnice), zavedl 365 dní v roce, zkoumal hvězdy, předpověděl den zatmění Slunce
 - arché - VODA - Země je disk na vodě, nad ním síto a voda (déšť)
 - jeden ze 7 mudrců starověkého světa (Solón, Pythakos, Byas, Periandros, Kleobulos, Chilon)
 - „Nejtěžší na světě je poznat sám sebe a nejjednodušší poradit druhému.“
 - „Není bůh a hmota, ale božská hmota je voda.“
- **Anaximandros**
 - přivezl z Babylonu sluneční hodiny, nakreslil zeměpisnou mapu, první model vesmíru
 - arché - APEIRON - nekonečná mlhovina, něco božského - Země je v ní volně zavěšená
 - předchůdce evoluční biologie (život vznikl ve vodě) - člověk se vyvinul z ryby
 - principy: sucho x vlhko, teplo x chlad, země x voda, oheň x vzduch (4 živly)
 - dílo: O přírodě (1. Neduchovní dílo, stejné dílo i Aristoteles)

- **Anaximénés**

- hlásal vznik a zánik světů, měsíc má světlo od slunce
- „Hvězdy jsou připojeny na obloze jako hřeby-pevně.“
- arché - VZDUCH - všechno dýchá i hvězdy

Efez (6.-5. st. přnl.)

- **Hérakleitos z Efezu** - potomek králů (vzdal se titulu ve prospěch mladšího bratra)
 - temný filosof - nesrozumitelná díla, ústraní, bádá v osamění
 - arché - OHĚŇ
 - základem je změna - logos (řád, harmonie), pante rhei (všechno plyne)
 - „Zrození člověka je zároveň příprava na smrt.“ - protiklady, vznik 1 věci je zánik jiné
 - „Dvakrát nevstoupíš do téže řeky.“
 - Nietzsche ho považoval za jediného filosofa

Eleaté (6.-5. st. přnl.) - neexistence pohybu(paradoxy smyslů)

- **Xenofanés**

- 1. kritika antropomorfního náboženství (bozi nemohou být podobní lidem)
- panteismus (rovněž Giordano Bruno)

- **Parmenidés**

- „Bytí jest a nebytí není.“ - při vyslovení nebytí se z něj stává bytí
- „Myslet a být je totéž.“ - pravda poznatelná jen rozumem

- **Zenón z Eleje** - neexistence změny

- aporie - paradox rozumu, důkazy neexistence pohybu
 - půlení - nelze dojít z bodu A do B, vždy do poloviny cesty (nekonečné dělení)
 - Achilles a želva - Achilles nikdy nepředežene želvu, protože jí dal náskok
 - letící šíp - v jednom okamžiku šíp neletí, ale stojí
 - stadion - polovina času se rovná času celému

Pythágorijská škola (6. st. přnl.) - ostrov Samos

- **Pythágorás ze Samu** – matematik, astronom, 1. filosof (vymyslel slovo)
 - prazáklad – ČÍSLO (vše na základě číselných vztahů) – čísla všude, v hudbě
 - magická 10 – dokonalost = 1(bod) + 2(přímka) + 3(rovina) + 4(prostor) – vypůjčil si Platón
 - co řekl, o tom se nepochybovalo – pythagorejci sekta (orfismus) – tajné učení
 - řešil vesmír = kosmos

Solitéri (jednotlivci)

- **Empedokles** – navazoval na Eleaty
 - 1. eklektik (vybíral si z předchozích směrů + přidával vlastní teorie)
 - 4 pasivní živly – voda (Tháles), vzduch (Anaximenés), oheň (Hérakleitos), země (Eleaté)
 - 2 aktivní síly – láska a svár – míchají s pasivními, cílem harmonie
 - prohlásil se za Boha a skočil do sopky Etny, aby to dokázal
- **Anaxagorás** – přivedl filosofii do Athén
 - svět tvořen zárodky (neviditelné, nedělitelné), 1. hybatel NÚS (vše rozhýbal, bůh)
 - zjistil odraz světla u měsíce, tvrdil, že Slunce je rozžhavená koule (bezbožnost)
 - = „jediný střízlivý mezi opilci“ (pojmenování Aristotela)
 - vyhnán z Athén: „Neztrácím Athény, Athény ztrácí mě.“

Atomisté – malé nedělitelné součástky, objeveni F. Baconem (18. st.)

- **Leukippos z Milétu** – zakladatel
 - kauzalita – příčina a následek, nic se neděje bez příčiny
 - obžalovaný, vyhrál soud
- **Démokritos z Abdér** – polyhistor (anatomie, ψlogie)
 - existence atomů (nedělitelné částice) = bytí – pohyb v prostoru = nebytí – pohybují se a narážejí do sebe (vznik věcí, pohyb determinován)
 - vlastnosti primární (velikost, hustota, hmotnost) x sekundární (barva, zvuky, vůně)
 - demokracie (Athénská demokracie), přátelství
 - oslepil se – řídil se pak jen rozumem (nemáme se zviklat smysly)
 - „smějící se filosof“.